

Редакція:

25.10.2024

23.04.2024

20.05.2022

26.10.2016

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 12 травня 2007 р. N 724

Київ

Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів, проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства

(назва у редакції постанови Кабінету
Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

Із змінами і доповненнями, внесеними
постановами Кабінету Міністрів України
від 28 грудня 2011 року N 1364,
від 7 серпня 2013 року N 748,
від 23 березня 2016 року N 213,
від 26 жовтня 2016 року N 756,
від 4 грудня 2019 року N 1065,
від 9 вересня 2020 року N 826,
від 9 грудня 2020 року N 1224,
від 20 травня 2022 року N 612,
від 23 квітня 2024 року N 454,
від 25 жовтня 2024 року N 1239

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Правила поліпшення якісного складу лісів, проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, що додаються.

(пункт 1 у редакції постанови Кабінету
Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 16 травня 1996 р. N 535 "Про затвердження Правил рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок" (ЗП України, 1996 р., N 12, ст. 336).

Прем'єр-міністр України

В. ЯНУКОВИЧ

ПРАВИЛА
поліпшення якісного складу лісів, проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не
пов'язаних із веденням лісового господарства

(назва Правил у редакції постанови Кабінету
Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

(У тексті Правил слова "Держкомлісгоспом за погодженням" замінено словами "Мінагрополітики за поданням Держлісагентства, погодженим", а слова "територіальні органи Мінприроди" в усіх відмінках - словом "Мінприроди" згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року N 1364)

(У тексті Правил слово "Мінекоенерго" замінено словом "Міндовкілля" у відповідному відмінку згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 року N 826)

1. Ці Правила визначають основні вимоги до:

здійснення лісогосподарських заходів, спрямованих на підвищення стійкості та продуктивності деревостанів, збереження біорізноманіття лісів, їх оздоровлення і посилення захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших функцій шляхом проведення рубок формування і оздоровлення лісів;

проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства.

(пункт 1 у редакції постанови Кабінету
Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

2. Під час проведення рубок формування і оздоровлення лісів застосовуються такі рубки: догляду, санітарні, лісовідновні, переформування, пов'язані з реконструкцією, ландшафтні.

3. Рубки формування і оздоровлення лісів проводяться способами, що не викликають ерозії ґрунтів, пошкодження дерев, які залишаються для подальшого росту, виключають можливість негативного впливу на стан лісів та водоймищ, забезпечують поступове відтворення і формування лісів, близьких до природних, постійне підтримання стійкості деревостанів.

4. Підставою для рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, є матеріали лісовпорядкування та обстежень, які проводяться власниками лісів та/або постійними лісокористувачами.

Обстеження проводяться в разі необхідності здійснення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, які не запроектовані чинними матеріалами лісовпорядкування, відповідно до Порядку здійснення лісовпорядкування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2023 р. N 112 (Офіційний вісник України, 2023 р., N 20, ст. 1130).

Обстеження проводяться комісіями, які утворюються власниками лісів та/або постійними лісокористувачами, протягом п'яти календарних днів після отримання звернення посадової особи постійного лісокористувача, до повноважень якої належить ведення лісового господарства, територіальних громад, фізичних або юридичних осіб про необхідність проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства.

Під час обстеження насаджень на предмет доцільності проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних з веденням лісового господарства, до складу таких комісій включаються представники власника лісів та/або постійного лісокористувача, територіального органу Держлісагентства, державної лісовпорядної організації, державних спеціалізованих лісозахисних підприємств, за згодою представники органу місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, та громадянськості.

Участь в обстеженні насаджень на предмет доцільності проведення інших рубок та робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства, що проводяться комісіями, утвореними відповідно до цього пункту, беруть представники фізичних або юридичних осіб, які зверталися про необхідність у проведенні таких рубок та робіт.

Для обстеження насаджень у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон до складу комісії включається також представник структурного підрозділу у сфері охорони навколишнього природного середовища обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища.

З метою розчищення територій, вирубування дерев та чагарників на територіях з особливим режимом допуску та навколо них, а також на територіях військових об'єктів та навколо них обстеження насаджень проводиться комісіями, утвореними власниками лісів та/або постійними лісокористувачами, з дотриманням режиму територій з особливим режимом допуску та режиму територій військових об'єктів із залученням до складу комісій за згодою представників установ з особливим режимом допуску та представників військових об'єктів.

У разі проведення рубок та робіт у деревостанах, які не запроектовані чинними матеріалами лісовпорядкування, власники лісів та/або постійні лісокористувачі повідомляють про це органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській держадміністрації.

На представників комісії з обстеження деревостанів, в яких планується провести рубки формування і оздоровлення лісів, інші рубки та роботи, пов'язані і не пов'язані з веденням лісового господарства, поширюються обмеження, визначені статтею 22 Закону України "Про запобігання корупції".

У день проведення обстеження складається акт обстеження деревостанів, в яких планується провести рубки формування і оздоровлення лісів, інші рубки та роботи, пов'язані і не пов'язані з веденням лісового господарства, за формою, визначеною Міндовкіллям. В акті обов'язково зазначаються рекомендації щодо необхідності проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних з веденням лісового господарства. У разі проведення інших рубок та робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства, представники фізичних або юридичних осіб, які зверталися про необхідність у проведенні таких рубок та робіт, ознайомлюються з результатами обстежень, викладених в акті обстеження деревостанів, в яких планується провести рубки формування і оздоровлення лісів, інші рубки та роботи, пов'язані і не пов'язані з веденням лісового господарства.

Акт обстеження деревостанів, в яких планується провести рубки формування і оздоровлення лісів, інші рубки та роботи, пов'язані і не пов'язані з веденням лісового господарства, додається до документів, які подаються власниками лісів та/або постійними лісокористувачами для видачі спеціального дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубного квитка).

(пункт 4 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. N 748, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

5. Особливості проведення рубок формування і оздоровлення лісів залежно від їх цільового призначення, породного складу насаджень, а також лісорослинних умов визначаються в інструкції з проведення рубок формування і оздоровлення лісів, що затверджується Міндовкіллям за поданням Держлісагентства.

(пункт 5 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. N 1065)

6. У заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, природних заповідниках, пралісових пам'ятках природи, пам'ятках природи, заповідних урочищах, пралісах, квазіпралісах та природних лісах забороняється проведення всіх видів рубок формування і оздоровлення лісів, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутих дерев та ліквідація захаращеності.

На пологих, спадистих та стрімких схилах у гірських ялицево-букових деревостанах проводяться лише вибіркові рубки формування та оздоровлення лісів.

Розробка суцільних вітровалів і буреломів, а також суцільно вражених шкідниками і хворобами насаджень здійснюється шляхом вирубування всіх пошкоджених дерев у насадженнях з подальшим відтворенням лісів.

У Карпатському регіоні забороняється проведення суцільних рубок формування та оздоровлення лісів, крім розробки суцільних вітровалів і буреломів, а також суцільно вражених шкідниками і хворобами насаджень, у:

високогірних лісах, що розташовані вище 1100 метрів над рівнем моря;

у лісах в лавинонебезпечних басейнах (смуги лісу за верхньою його межею залежно від довжини безлісного схилу);

у лісах в селенебезпечних басейнах (усі ліси в зонах формування селей, що встановлюються національною гідрометеорологічною службою);

у берегозахисних ділянках лісу.

Рубки оздоровлення та формування лісів в Карпатському регіоні здійснюються з урахуванням заборон та обмежень, визначених Законом України "Про заборону на проведення суцільних рубок у гірських ялицево-букових лісах Карпатського регіону".

(пункт 6 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. N 213, із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

Рубки догляду

7. Рубки догляду проводяться шляхом періодичного вирубування дерев, подальше збереження яких у складі насаджень недоцільне, згідно з технологічними картками на ділянках з попередньо підготовленою мережею технологічних коридорів (трелювальних волоків) та доріг для пересування транспорту тощо.

8. Рубки догляду можуть бути таких видів: освітлення, прочищення, проріджування, прохідна рубка.

9. Рубки освітлення формують деревостани бажаного складу та густоти, забезпечують таку участь головної породи в деревостані, яка відповідає конкретним лісорослинним умовам та призначенню створюваного деревостану.

10. Рубки прочищення забезпечують склад і рівномірне розміщення дерев головної породи на площі, формують оптимальну структуру майбутнього деревостану, регулюють кількісне співвідношення окремих порід.

11. Рубки проріджування створюють умови для формування стовбура і крони кращих дерев (головна увага приділяється якості і структурі деревостану, формується другий ярус у складних деревостанах).

12. Прохідні рубки призначені для збільшення приросту кращих дерев, підвищення товарності деревостанів та скорочення строків вирощування технічно стиглої деревини, поліпшення складу, структури та підвищення стійкості деревостану.

Прохідні рубки не проводяться в лісах, які розташовані в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду (крім господарських зон національних природних парків, регіональних ландшафтних парків та зон антропогенних ландшафтів біосферних заповідників).

(пункт 12 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

13. Відбір дерев для рубок освітлення і прочищення провадиться лише на спеціально закладених пробних ділянках, що є еталоном для здійснення догляду на всій площі.

Для рубок проріджування та прохідних рубок відбір дерев провадиться на всій ділянці з урахуванням рівномірного розміщення кращих дерев.

Рубки проріджування і прохідні рубки проектується виходячи з лісівничої доцільності, але за повноти насаджень не меншої 0,7 для прохідних рубок у соснових лісах штучного походження, 0,8 для прохідних рубок в інших лісах і 0,7 для рубок проріджування.

(абзац третій пункту 13 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

14. Інтенсивність зріджування деревостану під час проведення рубок догляду залежить від типу лісу, складу, віку і бонітету насадження, а також цілей лісовирощування і може бути: слабкою - вирубування до 15 відсотків запасу деревостану, помірною - 16 - 25, сильною - 26 - 35, дуже сильною - більш як 35 відсотків запасу деревостану.

15. Повторюваність окремих видів рубок догляду залежить від стану насадження. Якщо стан насадження потребує частішої повторюваності рубок, інтенсивність зріджування буде меншою і навпаки.

Рекомендуються такі строки повторюваності рубок догляду: для освітлення і прочищення - 3 - 5 років, проріджування - 5 - 10, прохідних рубок - 10 - 15 років. У мішаних і складних насадженнях повторюваність частіша. Конкретні строки повторюваності встановлюються під час лісовпорядкування.

16. Щорічний обсяг кожного виду рубок догляду визначається шляхом поділу площ насаджень, що потребують відповідного догляду, на відповідний строк повторюваності рубок.

17. Строк початку і закінчення рубок догляду визначається з урахуванням умов місцезростання насаджень та біологічних особливостей деревних порід, що входять до його складу, інтересів мисливського господарства та побічних лісових користувань.

Рубки догляду закінчуються за один клас віку до настання стиглості деревостану.

18. Під час рубок догляду застосовується переважно комбінований метод рубки, який поєднує принципи низового та верхового догляду. В основу цього методу покладено поділ дерев за їх господарськими і біологічними ознаками на три категорії: кращі (цільові), допоміжні (корисні) та ті, що підлягають вирубуванню.

Під час рубок догляду вилучаються також дерева, що підлягають вирубуванню згідно з пунктом 22 цих Правил.

Санітарні рубки

19. Санітарні рубки спрямовуються на оздоровлення та посилення біологічної стійкості лісів, запобігання їх захворюванню і пошкодженню.

20. Вимоги до проведення санітарних рубок визначені Санітарними правилами в лісах України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. N 555 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. N 756);

(пункт 20 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. N 748, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)

21. Пункт 21 втратив чинність

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)

22. Пункт 22 втратив чинність

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)

23. Пункт 23 втратив чинність

(пункт 23 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. N 1364, втратив чинність згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)

24. Пункт 24 втратив чинність

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)

Лісовідновні рубки

25. Лісовідновні рубки - комплексні рубки, які поєднують елементи рубок головного користування та рубок догляду для поновлення захисних, водоохоронних та інших корисних властивостей лісів, збереження біорізноманіття, підтримання і формування складної породної, ярусної і вікової структури деревостанів.

26. Лісовідновні рубки проводяться в стиглих та перестійних різновікових багатоярусних деревостанах та деревостанах простої структури для відновлення цінних порід дерев у лісах, у яких не дозволяється проводити рубки головного користування.

Лісовідновні рубки в гірських лісах Карпат не проводяться.

(пункт 26 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

27. Пункт 27 виключено

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

28. Під час проведення лісовідновних рубок застосовують способи розробки лісосік і технології, які забезпечують створення сприятливих умов для відновлення лісу.

29. Рішення про призначення насадження до лісовідновної рубки та застосування відповідних способів і технологій розробки лісосік приймається на підставі матеріалів лісовпорядкування, а у разі потреби - спеціального обстеження комісією, до складу якої входять представники обласної, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, органів виконавчої влади з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, територіальних органів Держлісагентства, власника лісів або постійного лісокористувача.

(пункт 29 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. N 1364, із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. N 748)

Рубки переформування

30. Рубки переформування - комплексні рубки, спрямовані на поступове перетворення деревостанів, які не відповідають цільовим деревостанам для певних типів лісу, у різновікові мішані багатоярусні деревостани на основі природного насінневого поновлення та відновлення лісів штучним способом. Вони проводяться в усіх категоріях лісів, починаючи із середньовікових деревостанів і поєднують одночасне вирубування окремих дерев або їх біогруп, сприяння природному поновленню деревних порід, створення лісових культур під наметом деревостану, за умови безперервного існування лісу.

Вирубування окремих дерев або їх біогруп здійснюється в місцях наявного життєздатного підросту та можливих місцях його появи.

Під час проведення рубок переформування насамперед вирубуються інвазійні види дерев.

У лісах, де не дозволяється проведення рубок головного користування, рубки переформування проводяться виключно у:

деревостанах штучного походження;

одновікових деревостанах природного походження, за умови коли відмінні від головних деревні породи становлять разом не більше 30 відсотків;

деревостанах природного походження, які перетворилися з чистих у мішані внаслідок проведення попередніх прийомів рубок переформування.

(пункт 30 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 р. N 454)

31. Рубки переформування проводяться поетапно за кілька прийомів шляхом здійснення комплексу лісогосподарських заходів для формування цільового деревостану, склад і структура якого наближені до природного стану.

Перелік ділянок, на яких можливо проведення рубок переформування, визначається під час лісовпорядкування. Щорічний обсяг проведення таких рубок не може перевищувати величину середньої зміни запасу на цих ділянках.

Кожний наступний прийом рубки призначається за умови досягнення запланованих результатів переформування та наявності достатньої для формування різновікових деревостанів кількості природного або штучного походження підросту деревних порід.

Вирубання дерев у наступні прийоми рубок переформування здійснюються у межах поточного приросту деревостану, кратного тривалості етапу переформування.

Після формування цільового деревостану відповідно до результатів попередніх прийомів рубок переформування з метою утримання деревостану у цільовому стані проводяться наступні прийоми рубок переформування, за винятком ділянок в межах природно-заповідного фонду, відмінних від господарських зон національних природних та регіональних ландшафтних парків.

(пункт 31 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 р. N 454)

32. Рубки переформування проводяться з метою забезпечення:

багатоцільового ведення лісового господарства на основі принципів, наближених до природи, з урахуванням соціальних, екологічних та економічних вимог;

збереження і підвищення біорізноманіття лісу на основі підтримання природних процесів шляхом вирощування різновікових мішаних деревостанів з багаторусною вертикальною і складною горизонтальною структурою.

33. Повторюваність рубок переформування і лісогосподарські заходи повинні визначатися відповідно до біології порід, ґрунтових і гідрологічних умов, особливостей рельєфу, структури та породного складу деревостану, стійкості дерев, наявності та стану підросту і трав'яного покриву, випадання дерев тощо.

34. Інтенсивність під час проведення рубок переформування не повинна бути більшою 25 відсотків наявного запасу деревостану, а у листяних деревостанах експлуатаційних лісів - не більш як 35 відсотків наявного запасу деревостану.

(пункт 34 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 р. N 454)

35. На проведення рубки переформування складається спеціальна облікова картка постійного зберігання, форма якої затверджується Міндовкіллям за поданням Держлісагентства.

(пункт 35 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 р. N 454)

36. У деревостанах, у яких проводились рубки переформування, забороняється проведення поступових або суцільних рубок головного користування та суцільних рубок формування і оздоровлення лісів, крім розробки згарищ, суцільних вітровалів і буреломів, а також суцільно вражених шкідниками і хворобами насаджень.

37. Пункт 37 виключено

(згідно з постановою Кабінету
Міністрів України від 23.04.2024 р. N 454)

Рубки, пов'язані з реконструкцією

38. Рубки, пов'язані з реконструкцією малоцінних молодняків і похідних деревостанів (далі - реконструктивні рубки), проводяться з метою заміни малоцінних і похідних молодняків на цільові та поєднуються із здійсненням заходів, пов'язаних з штучним відновленням лісів.

39. Реконструктивні рубки проводяться у:

чагарниках з недостатнім відновленням головних порід;

сильно зріджених деревостанах з куртинним розміщенням дерев;

деревостанах, які за своїм складом не відповідають конкретним типам лісу і є малоцінними;

у гірських лісах Карпат реконструктивні рубки проводяться лише в тих лісах, в яких дозволено проведення рубок головного користування.

(пункт 39 доповнено абзацом згідно з постановою
Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. N 1224)

Ландшафтні рубки

40. Ландшафтні рубки проводяться з метою формування лісопаркових ландшафтів і підвищення їх естетичної, оздоровчої цінності та стійкості в рекреаційно-оздоровчих лісах, лісах, що мають історико-культурне призначення, а також у рекреаційних зонах національних природних та регіональних парків.

41. Ландшафтні рубки можуть бути таких видів:

ландшафтні рубки догляду;

ландшафтні реконструктивні рубки малоцінних лісів;

ландшафтні рубки регулювання співвідношення типів ландшафтів;

пейзажні рубки;

ландшафтні рубки планування території.

42. Ландшафтні рубки догляду проводяться з метою поліпшення естетичних, декоративних, санітарно-оздоровчих властивостей лісів та посилення їх рекреаційних функцій. Вони спрямовані на формування породного складу і структури лісів та поліпшення просторового розміщення дерев.

43. Ландшафтні реконструктивні рубки малоцінних лісів проводяться з метою заміни існуючих лісів на більш цінні, довговічні та декоративні. Проведення таких рубок може поєднуватися із здійсненням лісокультурних заходів.

44. Ландшафтні рубки регулювання співвідношення типів ландшафтів проводяться з метою створення оптимальної площі різних типів ландшафтів (закритих, напіввідкритих та відкритих) залежно від природних зон.

45. Пейзажні рубки проводяться з метою розкриття мальовничих перспектив і пейзажів ландшафту, створення нових оглядових місць, виділення декоративних груп і окремих дерев.

46. Ландшафтні рубки планування території проводяться у зв'язку з необхідністю будівництва інженерних споруд, створення штучних водойм, дорожньо-стежкової мережі, будівельних майданчиків тощо.

Інші заходи з формування і оздоровлення лісів

47. До інших заходів з формування і оздоровлення лісів належить: догляд за підростом, за підліском, за узліссям, за формою стовбура та крони дерев, прокладення і розчищення кварталних просік, відновлення і розчищення межових ліній, створення протипожежних розривів та догляд за ними.

(абзац перший пункту 47 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

Створення протипожежних розривів здійснюється на підставі матеріалів лісовпорядкування.

(пункт 47 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

48. Догляд за підростом полягає у зрідженні його перегущених куртин до проведення рубки головного користування з метою створення різновікових деревостанів відповідно до мети лісовирощування.

49. Догляд за підліском полягає у його омолодженні, посиленні кушення, поліпшенні плодоношення з урахуванням важливого значення для захисту ґрунтів від ерозії, підвищення їх родючості, а також для збереження і розведення мисливської фауни.

50. Догляд за узліссям полягає у формуванні на межі з нелісовими площами мішаних деревостанів з густим підліском за наявності вітростійких дерев.

51. Догляд за формою стовбура та крони дерев здійснюється в усіх категоріях лісів, крім лісів у межах природних заповідників та заповідних зон національних природних парків та регіональних ландшафтних парків, і проводиться для підвищення якості вирощуваних насаджень, поліпшення їх санітарного стану, запобігання розповсюдженню низових лісових пожеж на сусідні ділянки або переходу їх у верхові пожежі (підняття крон дерев) шляхом видалення сучків і частини живих нижніх гілок, усунення аварійно-небезпечних гілок.

Підняття крон дерев проводиться у молодняках та середньовікових хвойних деревостанах, які розташовані за межами смуг відведення залізниць та автомобільних доріг, шляхом видалення гілок та сучків у смугах шириною не більше 50 метрів від краю проїзної частини або ж крайньої рейки. Допускається підняття крон дерев у всіх вікових групах деревостанів, які розташовані в межах смуги відведення залізниць та автомобільних доріг.

Обрізування сучків і частини живих гілок під час підняття крон повторюється через чотири - шість років і доводиться до висоти 7 - 8 метрів.

(пункт 51 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

52. Рубки, пов'язані з прокладенням і розчищенням кварталних просік, відновленням і розчищенням межових ліній, проводяться для звільнення від лісової рослинності смуг, ширина яких визначається під час лісовпорядкування.

(пункт 52 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

53. Під час проведення рубок, пов'язаних із створенням протипожежних розривів та догляду за ними, вирубуються смуги лісової рослинності відповідно до вимог "Порядку організації охорони і захисту лісів", затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2022 р. N 612.

(пункт 53 із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. N 748, від 04.12.2019 р. N 1065, від 20.05.2022 р. N 612, від 25.10.2024 р. N 1239)

54. Пункт 54 виключено

(пункт 54 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. N 1065, виключено згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

55. Пункт 55 виключено

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

56. Пункт 56 виключено

(згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)

Інші рубки та роботи, пов'язані з веденням лісового господарства

57. До інших рубок та робіт, пов'язаних з веденням лісового господарства, належать:

догляд за об'єктами постійної лісонасінневої бази (плюсові дерева, плюсові насадження, лісонасінні плантації, постійні та тимчасові лісонасінні ділянки, генетичні резервати та інші об'єкти);

формування пожежостійких узлісь;

рубки, пов'язані з новим будівництвом, реконструкцією, капітальним ремонтом доріг на лісових ділянках та доглядом за ними;

рубка для збереження біорізноманіття в лісах;

рубка небезпечних дерев у зовнішніх зонах безпеки вздовж лісосік;

рубка модельних дерев (під час здійснення лісовпорядкування, лісопатологічного обстеження і відведення лісосік);

вирубкування дерев і чагарників під час гасіння лісових пожеж;

видалення захаращеності;

вирубкування дерев і чагарників у разі переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель.

Інші рубки та роботи, пов'язані з веденням лісового господарства, проводяться з урахуванням вимог, визначених Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

58. Догляд за об'єктами постійної лісонасінневої бази здійснюється з метою формування та підвищення ефективності їх використання шляхом проведення таких рубок:

догляду за формою стовбура і крони - формування стовбура та крони насінневих дерев, а також видалення суміжних дерев, які пригнічують їх ріст;

селекційного догляду за лісонасінневою ділянкою - зріджування основного ярусу деревостану, видалення мінусових, хворих та ослаблених дерев, догляд за кронами та стовбурами насінневих дерев;

лісівничого догляду за лісонасінневою плантацією - селекційне зрідження, обезвершинення, обрізка гілок;

догляду за підліском або підростом на об'єктах постійної лісонасінневої бази - вирубування підліску, підросту для обліку очікуваного врожаю та з метою покращення умов заготівлі насіння;

формування оптимальної густоти - формування постійної лісонасінневої ділянки, покращення умов росту та плодоношення на лісонасінневих ділянках і лісонасінневих плантаціях.

Підставою для здійснення догляду за об'єктами постійної лісонасінневої бази є матеріали лісовпорядкування.

59. Формування пожежостійких узлісь проводиться в усіх категоріях лісів, крім лісів природоохоронного, історико-культурного призначення, захисних лісів, розташованих у смугах відведення залізниць та автомобільних доріг, у хвойних деревостанах усіх вікових категорій на межі лісових ділянок та земель сільськогосподарського призначення, заплав, пасовищ, дачних кооперативів, населених пунктів, з метою зниження інтенсивності пожежі та полегшення її гасіння пожежно - рятувальними підрозділами шляхом зрідження деревостану до повноти 0,4 - 0,5 у смугах шириною подвійної висоти деревостану.

Підставою для формування пожежостійких узлісь є матеріали лісовпорядкування.

У смугах пожежостійких узлісь здійснюються заходи з регулярного видалення підліску і підросту та зменшення накопичення наземних горючих матеріалів шляхом здійснення профілактичних відпалів та прокладення мінералізованих смуг.

60. Рубки, пов'язані з новим будівництвом, реконструкцією, капітальним ремонтом доріг на лісових ділянках, проводяться у всіх категоріях лісів. До доріг на лісових ділянках належать лінійні комплекси інженерних споруд, призначені для безпечного руху транспортних засобів і пішоходів, що розташовані на територіях лісового фонду України і використовуються та обслуговуються підприємствами, установами чи організаціями, які мають їх у користуванні чи власності. У лісах в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду рубки, пов'язані з новим будівництвом, реконструкцією, капітальним ремонтом доріг на лісових ділянках, проводяться на землях, включених до відповідної території без вилучення з постійного користування і виключно в межах господарської зони, зони регульованої рекреації та зони стаціонарної рекреації національних природних парків та регіональних ландшафтних парків, зони антропогенних ландшафтів біосферних заповідників. Перелік лісових ділянок для нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту доріг на лісових ділянках, визначається матеріалами лісовпорядкування. Ширина просік доріг на лісових ділянках визначається проектною документацією, але не може бути більшою 20 метрів.

Рубки, пов'язані з доглядом за дорогами на лісових ділянках, проводяться з метою утримання їх у належному стані шляхом звільнення існуючих доріг на лісових ділянках від дерев і кущів, а також від небезпечних дерев у смузі шириною не більше висоти деревостану від краю проїзної частини.

61. Рубка для збереження біорізноманіття в лісах проводиться з метою дотримання мінімальних вимог до охоронних зон щодо окремих об'єктів Червоної книги України шляхом вилучення конкурентних видів згідно з додатком 2 до Порядку створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. N 499 (Офіційний вісник України, 2023 р., N 52, ст. 2903).

62. Рубка небезпечних дерев у зовнішніх зонах безпеки вздовж лісосік проводиться з метою забезпечення безпечних умов праці під час розроблення лісосік з урахуванням мінімальних вимог щодо безпеки і здоров'я на роботі працівників лісового господарства та під час виконання робіт із зеленими насадженнями, затверджених наказом Мінекономіки від 27 листопада 2023 р. N 17953.

До небезпечних дерев відносяться дерева з гнилизною, вигорілою чи механічно ушкодженою більше ніж на 0,4 діаметра частиною стовбура; сухостійні (поступово відмерлі), завислі, з видимими давніми тріщинами в стовбурі; переламані та розчахнені, злами та відчахнуті стовбури, конкуренти від яких не відокремлені від дерева-носія, вивернені з корінням, що не лежать на землі, нахилені під кутом понад 30° у результаті ушкодження кореневої системи, повного чи часткового відриву її від ґрунту або перенасичення ґрунту вологою, дерева, що підтримують злами сусідніх дерев, злами, що відокремились від дерева-носія, але верхівкою чи стовбуровою частиною вгрузли в землю в положенні, близькому до вертикального, іноді спираючись на дерева, що підтримують; дерева "двойчаки", один стовбур якого має ознаки гнилизни та відмерлої деревини.

63. Рубка модельних дерев проводиться з метою забезпечення якості здійснення лісовпорядкування та лісопатологічних обстежень, а також відведення і таксації лісосік у лісах у кількості не більше 15 дерев.

64. Вирубування дерев і чагарників під час гасіння лісових пожеж проводиться за рішенням керівника гасіння лісової пожежі з метою забезпечення оперативного та безпечного застосування способів і прийомів гасіння лісових пожеж. Інформація про обсяг вирубанної деревини в розрізі деревних порід з розподілом на ділову та дров'яну деревину і кількість дерев зазначається в акті про пожежу, визначеному в Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. N 2030 (Офіційний вісник України, 2003 р., N 52, ст. 2802; 2023 р., N 40, ст. 2165).

65. Вимоги до призначення і здійснення видалення захаращеності визначені Санітарними правилами в лісах України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. N 555 (ЗП України, 1995 р., N 10, ст. 253; Офіційний вісник України, 2016 р., N 87, ст. 2839).

66. Вирубування дерев і чагарників у разі переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель проводиться відповідно до Порядку вирубування дерев і чагарників та використання одержаної при цьому деревини у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок або встановлення сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов'язаних із веденням лісового господарства, та переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2023 р. N 105 (Офіційний вісник України, 2023 р., N 19, ст. 1088).

Інші рубки та роботи, не пов'язані з веденням лісового господарства

67. До інших рубок та робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства, належать:

рубки небезпечних дерев (крім небезпечних дерев у зовнішніх зонах безпеки вздовж лісосік);

вирубання дерев і чагарників у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок, встановлення на земельні лісові ділянки земельного сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов'язаних із веденням лісового господарства;

рубки дерев і чагарників, пов'язані з доглядом за спеціальними зонами об'єктів енергетики, охоронними та санітарно-захисними зонами об'єктів нафтогазової галузі, охоронними зонами електронних комунікаційних мереж та об'єктів трубопровідного транспорту, охоронних зон пристроїв та об'єктів залізничного та автомобільного транспорту, в тому числі залізничних переїздів, а також пов'язані з будівництвом об'єктів залізничної та автодорожньої інфраструктури в межах смуги відведення залізниць та автомобільних доріг;

рубки дерев і чагарників, пов'язані з розчищенням смуг вздовж державного кордону;

розчищення від дерев і чагарників територій з особливим режимом допуску та навколо них, територій військових об'єктів та навколо них, а також розчищення та обладнання смуг обстрілу та спостереження на навчальних полігонах Збройних Сил.

Інші рубки та роботи, не пов'язані з веденням лісового господарства, проводяться з урахуванням заборон та обмежень, визначених Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

68. Рубки небезпечних дерев (крім небезпечних дерев у зовнішніх зонах безпеки вздовж лісосік) проводяться у разі загрози життю, здоров'ю громадян, майну фізичних та/або юридичних осіб, об'єктам інфраструктури за зверненням територіальних громад, юридичних та/або фізичних осіб.

До переліку лісових ділянок, на яких можливе проведення рубок небезпечних дерев (крім небезпечних дерев у зовнішніх зонах безпеки вздовж лісосік), відносяться небезпечні території, межі яких встановлені відповідно до мінімальних вимог щодо безпеки і здоров'я на роботі працівників лісового господарства та під час виконання робіт із зеленими насадженнями, затверджених наказом Мінекономіки від 27 листопада 2023 р. N 17953, які розташовані:

уздовж берегів річок, навколо озер, водойм та інших водних об'єктів;

уздовж автомобільних доріг загального користування, залізничних колій, лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури, трубопроводів та інших комунікацій;

біля житлової та громадської забудови, об'єктів рекреаційного призначення, об'єктів виробничої, соціальної та критичної інфраструктури.

Рубки небезпечних дерев уздовж автомобільних доріг загального користування проводяться для приведення зелених насаджень, віднесених до лісів, у відповідність з вимогами щодо функціонального призначення та безпеки руху згідно з ДСТУ 3587:2022 "Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги України. Вимоги до експлуатаційного стану" та ДБН В.2.3-4:2015 "Автомобільні дороги. Частина I. Проектування. Частина II. Будівництво", а також з метою розширення інфраструктури автомобільних доріг загального користування державного значення для влаштування заїздів - виїздів згідно з погодженим в установленому

законодавством порядку відповідними підрозділами Національної поліції проектом (схемою) організації дорожнього руху.

Рубки дерев і чагарників проводяться у смугах відведення автомобільних доріг загального користування, розмір яких визначено відповідно до Законів України "Про автомобільні дороги", "Про дорожній рух", "Про залізничний транспорт" та інших нормативно-правових актів у сфері дорожнього господарства, залізничного транспорту.

Допускається оформлення спеціального дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубного квитка) протягом місяця від початку рубок дерев, повалених та пошкоджених внаслідок техногенних та/або природних погодних умов, зелених насаджень за наслідками таких умов для забезпечення безпеки життя, здоров'я громадян, майна фізичних та/або юридичних осіб, об'єктів інфраструктури.

У зоні антропогенних ландшафтів та буферній зоні біосферних заповідників, в господарських зонах і зонах регульованої рекреації національних природних і регіональних ландшафтних парків під час проведення рубок небезпечних дерев уся деревина обраховується як неліквідна і залишається як мертва деревина з метою збереження біорізноманіття в лісах, крім насаджень I - II класу природної пожежної небезпеки, визначеної Порядком організації охорони і захисту лісів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2022 р. N 612 (Офіційний вісник України, 2022 р., N 45, ст. 2452), рекреаційно придатних лісів, визначених Правилами використання корисних властивостей лісів, затвердженими наказом Мінагрополітики від 14 серпня 2012 р. N 502, та випадків захаращення смуг відведення автомобільних доріг загального користування і залізниць, спеціальних зон об'єктів енергетики, охоронних та санітарно-захисних зон об'єктів нафтогазової галузі, електронних комунікаційних мереж та об'єктів трубопровідного транспорту.

69. Вирубкування дерев і чагарників у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок, встановлення на земельні лісові ділянки земельного сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов'язаних із веденням лісового господарства, проводиться відповідно до Порядку вирубування дерев і чагарників та використання одержаної при цьому деревини у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок або встановлення сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов'язаних із веденням лісового господарства, та переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2023 р. N 105 (Офіційний вісник України, 2023 р., N 19, ст. 1088).

70. Рубки дерев і чагарників, пов'язані з доглядом за спеціальними зонами об'єктів енергетики, охоронними та санітарно-захисними зонами об'єктів нафтогазової галузі, охоронними зонами електронних комунікаційних мереж та об'єктів трубопровідного транспорту, охоронних зон пристроїв та об'єктів залізничного та автомобільного транспорту, в тому числі залізничних переїздів, проводяться з метою забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодженню, а також для зменшення їх негативного впливу на людей, суміжні землі, природні об'єкти та навколишнє природне середовище в цілому.

Рубки дерев і чагарників, пов'язані з будівництвом об'єктів залізничної та автодорожньої інфраструктури в межах смуги відведення залізниць та автомобільних доріг, проводяться для звільнення від дерев і кущів ділянок під майбутнє будівництво відповідно до проектної документації з метою розширення мережі залізниць та автомобільних доріг, а також їх інженерного облаштування.

Підставою проведення таких рубок є звернення до постійного лісокористувача та/або власника лісів операторів відповідних мереж та/або юридичних і фізичних осіб, діяльність яких безпосередньо стосується зазначених об'єктів.

Рубки дерев і чагарників проводяться у смугах, розмір яких визначено Законами України "Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів", "Про нафту і газ", "Про електронні комунікації", "Про трубопровідний транспорт", "Про транспорт", "Про автомобільні дороги", "Про залізничний транспорт".

71. Рубки дерев і чагарників, пов'язані з розчищенням смуг вздовж державного кордону, проводяться за зверненнями військових частин Адміністрації Держприкордонслужби для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій в межах прикордонної смуги у розмірах, визначених статтею 22 Закону України "Про державний кордон України".

72. Розчищення від дерев і чагарників територій з особливим режимом допуску та навколо них, територій військових об'єктів та навколо них, а також розчищення та обладнання смуг обстрілу та спостереження на навчальних полігонах Збройних Сил здійснюється відповідно до статті 101 Лісового кодексу України та Закону України "Про використання земель оборони" та за замовленням органів військового управління Міноборони та Збройних Сил.

73. Проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, у прикордонній смузі здійснюється з дотриманням вимог законодавства про державний кордон України.

74. Лісові ділянки для проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, виділяються відповідно до Інструкції з відведення і таксації лісосік у лісах, що затверджується Міндовкіллям.

75. Для проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства, видається спеціальний дозвіл на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубний квиток) відповідно до статті 69 Лісового кодексу України.

76. Строк заготівлі та вивезення деревини визначається, а огляд місць рубок формування і оздоровлення лісів, інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних з веденням лісового господарства, та їх очищення від порубкових решток проводяться відповідно до Порядку спеціального використання лісових ресурсів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. N 761 (Офіційний вісник України, 2007 р., N 39, ст. 1550).

(Правила доповнено розділом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2024 р. N 1239)
